

УДК 821.161.2-1Конак

Любов Ісаєнко

ЖАНРОВА РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЛІРИКИ СТАНІСЛАВА КОНАКА

У статті проаналізовано поезію С. Конака, в якій автор в художній формі описує таїну творення, жанрову специфіку.

Ключові слова: автор, лірика, жанр, верлібр.

В статье проанализирована поэзия, в которой автор в художественной форме описывает таинство сотворения, жанровую специфику.

Ключевые слова: автор, лирика, жанр, верлибр.

In the article is analyzed poetry of S. Konak genre specificity, in which the author artistically describes the mystery of creation.

Key words: author, lyric, genre, verlibre.

Треба кривду всю зорати,
Щоб зростити хліб любові.

С. Конак

У колі одеських майстрів поетичного слова творчість Станіслава Конака проявляє чимало відмінностей, бо метафори й алегорії, захоплення і навіть пристрасть, тобто, сказав би Григорій Сковорода, це його сродна праця.

Чим довше людина живе, а коли вона ще і митець зі своєю галактикою почуттів, коли їй не байдуже, що твориться навколо неї, коли їй часто болить за довкілля, тим привабливішим видається їй світ.

У поезіях Станіслава Конака знаходимо «відбиток найрізноманітніших сприйнять: від спостережень за старою людиною в лікарні до створення міфічних закоханих у древньому Єгипті... А ще й — калейдоскоп непростих стосунків людини з природою, з Богом...

Пливуть картини зворушливої любові, вибухи трагедії війни і загрози людству в його несамовитому русі в невідоме...» [1, с. 4].

Ліна Костенко у статті «Геній в умовах заблокованої культури» висловила цікаву думку: «Український письменник, — приходячи в літературу, спершу й не знає, в зону якої біди він вступив. Потім приходять здогад і протест: такого не може

бути. А потім спокійне усвідомлення: так є. Але мушу працювати. Це доля мого народу, отже — і моя доля» [2, с.3].

Таємниця поезії частково визначається насамперед самим автором. У С. Конака — це суто лірико-філософський універсум: і юнацьке сприйняття світу, і зріла, нерідко гірка, мудрість життя.

До речі, саму універсальність художнього мислення можемо спостерігати в творчості шанованого багатьма поколіннями читачів Олесея Гончара, котрий був не лише прозаїком (а чого варті його «Шоденники!»), але й відомим політичним і громадським діячем. Писав письменник і цікаві поезії — гарячий відгомін подій Другої світової... Романтично-філософські мотиви О. Гончара близькі й нашому авторові. Не дивно, що одна із останніх книг поезій «Ішла й озирнулась душа...» присвячується пам'яті видатного українського прозаїка і державного діяча Олесея Терентійовича Гончара.

Це зовсім не означає, однак, що відомий лірик С. Конак іде в фарватері художнього мислення знаменитого прозаїка. Якось у розмові з поетом, літературознавцем і критиком Володимиром Базилевським Станіслав Конак почув таку думку: «Радий за Тебе (йшлося про двотомник вибраних творів С. Конака), поезії Твої надзвичайно рідні, подібне мислення я не спостерігав у жодного з відомих мені поетів...»

Ясна річ, це приватна думка. Але ж вона належить одному з найвідоміших сучасних митців — дуже суворих і прискіпливих. Вона саме й свідчить про багатоплановість і значне мовне багатство творів С. Конака, їх велику жанрову різноманітність — інтимну лірику, ліро-епічність, епічність, притчевість, імпресіоністичну кольористику і схильність до мініатюрної стислості... Серед кращих віршів — ліричні зізнання, роздуми, сповіді. Несподівано й органічно співіснують поряд (а то й в одному творі) лірична домінанта й образи-символи (чи це не вплив символізму і раннього модернізму?). Нерідко зустрічаємо й витончені містичні елементи.

Втім, для поета характерне свої переосмислення дійсності. Звідси бачимо, як вибудовується художня модель життя людини у непростих, навіть жорстоких ХХ—ХХІ століттях, — модель

поета-будівничого, душа і свідомість якого вміщує свою добу у світовому вимірі. Отож часом мотиви, передані в стислій формі (чотиривірші, типу хоку або хайку, рубаї, секстини), несподівано набувають епічного звучання.

Вправно володіючи верлібром, поет створив надзвичайно своєрідний цикл «Обличчя любові» (книга «Ішла й озирнулася душа...»), в якому буйно квітне античне, давньоєгипетське і глибоко сучасне відтворення краси любові в природі і в людині, — як її органічної частини. Наведемо кілька зразків, вони пронумеровані. Усього їх 64 номери.

7. *Стомлене обличчя жінки.
Стомлене обличчя неба в хмарах.
Поцілунок.
Вітер.
Обпалене любов'ю і ніччю обличчя.
Чисте, зоряне небо. Пахне полинами степ [1, с. 118].*
10. *Ті, що обійняли мені шию поглядом,
простіть мене [1, с. 118].*
16. *Мужчина обережно розгладжує зморшки
на стомленому чолі дружини.
Жінка стає стрункою і красивою.
Сміються очі. Сміється голос. Сміються,
Тужавіючи, груди.
Сміється і шелестить повітря [1, с. 119].*
24. *Руки жінки... Вони могли б бути красивішими
від найкращих квітів.
Але квіти не вміють так любити і пестити
своїх дітей,
як руки матері... [1, с. 120].*
36. *У любові обличчя
тисячооке, тисячовусте... [1, с. 122].*
49. *Скільки людей, стільки облич любові...
І кожного дня вони інші.
Хто коли-небудь осягне цю безконечність?.. [1, с. 125].*
50. *Двоєдина основа кохання і ненависті:
Ми ненавидимо те, що не дає нам любити... [1, с. 126].*
51. *Не убивай ради хліба насущного тиху
ромашку [1, с. 126].*

Верлібр С. Конака дуже різноманітний як у змістовому, так і в стильовому відношенні. Він і реалістичний, і модерний, і навіть сатиричний (як, зокрема, іронічна поема-жарт «Царівна»). Отож, міркуючи над поезією Станіслава Конака, приходиш думки, що не можна формально згрупувати її в такому напрямку: інтимна, пейзажна, громадянська лірика і т.п. Бо в поета нерідко усе це може дивним чином поєднуватися.

Літературознавець Валентина Саєнко, рецензуючи книгу вибраних поезій С. Конака «Прогулянка світом» слушно зауважує: «Синтез мотивів простежується вже в багатогранності образів. Природа для Станіслава Конака — одухотворена, людиноподібна і найчастіше — дитиноподібна. Навіть за зміни пори року людина несе відповідальність, оскільки сприйняття часу і простору індивідуальним буває не тільки у неї.

Поет вдало і непомітно оперує кольористикою (переважно теплими барвами), використовує несподівані точки зору (наприклад, панорамний погляд з ілюзією максимального наближення до предмета зображуваного). Його ліричний герой постійно знаходиться між земним і солярним тяжінням — здається, світ підвладний волі такої людини, а насправді вона з природою становить одне ціле, навіть світовідчуття їх тотожні. Ліричний герой із циклу «Обличчя любові» — пантеїст» [3, с. 3].

Власне, з такими міркуваннями дослідниці треба погодитися, як і з тим, що верлібром його увиразнюється розкутість поетичного мислення, збагачуються зображувально-виражальні можливості поетової лірики.

Певне враження справляють патріотичні мотиви: дискурс одесити присутній в більшості поезій. Образ міста урбаністично ускладнений, немає трафаретної ідеалізації Одеси. Це мегаполіс з його асфальтами, бруківками, трамваями, багатоповіхівками, молодіжною субкультурою, — з привітними, а, буває, й жорстокими людьми. Місто пам'яток, місто мистецтва: місто своєрідне, з чистотою, а то й духовним брудом.

Поет Станіслав Конак далекий від популяризації міфів (про колгоспи, про космос чи про жорстокості війни). Митець не вдається до героїзації, романтичного суворого досвіду Другої світової. Бо це непорівнянне, його не виправити. От навіть ди-

тячий спогад — здавалось би, надійний притулок для пам'яті дорослої людини у часи скрути... І він втрачає свою святість.

Характерно, що з моторошних спогадів часу воєнного лихоліття поет виніс бачення Червоного Журавля. Журавель, лелека — стрижневі образи в традиціях нашої літератури — знаходять у автора нову інтерпретацію.

Це відбулося навіть у своєрідному художньому оформленні обкладинки книги «Ішла й озирнулась душа...». Авторове уявлення про «вогненну птицю» відтворено в образі журавля, що летить над степом назустріч сонцю, — у жовтогарячому кольорі (в призахідному струмуванні світила). Це в певній мірі семантично завантажує текст книги поезії.

Станіслава Конака глибоко цікавить незнищенність, багатобарвна, пульсуюча, таємничо-містична краса і неосяжність світу. Звідси природні національні інтонації, медитативно-філософські рефлексії. Поету хочеться бути водночас будівничим і спостерігачем. Життєвий простір і час — духовні виміри автора. А це саме те, чим дихає теперішній непередбачуваний, а нерідко шаленіючий світ.

Поетичне слово митця допомагає йому бути витривалим, любити життя і продовжувати фігурально осмислювати світ, власну душу щедро і захоплююче. Він орієнтує себе на позитивні життєві цінності, реалізує власну концепцію національних пріоритетів, сповняє вірний обов'язок у першу чергу перед Богом і людьми, хоч християнство для нього більш традиція, ніж релігія, та і язичницькі звичаї гомонять і його творах по паритету. Степове українство знайшло у ньому досить активного сповідника. Він зображує і навіть декларує свій впевнений політ в українському часопросторі, так само він органічний і в почуттях до матері. Це — інстинктивне патріотичне-синівське почуття, бо, сповідуючись перед матір'ю, він сповідається і перед Україною. Мати і Україна сплітаються в нього у єдину онтологічну сутність, поетичну онтологію, бо метафора логосу буття так само впливає і з раціонального осмислення об'єкта його поетичної уваги.

Віriamo, що книги поезій одеського митця мають побувати в руках чим більш численного читача, бо в ній кожен знайде хви-

люючі рядки, які можуть бути суголосні звучанню його душі, спрямують ставлення до навколишнього світу й до людей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конак С. Ішла й озирнулась душа... : поезії / Станіслав Конак. — Одеса : Астропринт, 2012. — 224 с.
2. Костенко Л. Геній в умовах заблокованої культури / Ліна Костенко // Літературна Україна. — 1991. — 26 вересня. — С. 3–4.
3. Саєнко Валентина. У мандри серця з легкою душею / Валентина Саєнко // Чорноморські новини. — 2010. — 27 травня. — С. 3.

Стаття надійшла до редакції 12 листопада 2013 р.